

ВИТРАТИ ЗА ЦЕНТРАМИ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Різноманіття підходів щодо розуміння функцій і завдань системи управління витратами, її місця в загальній системі управління підприємством обумовлюють актуальність використання системи обліку за центрами відповідальності. Наявність центрів відповідальності – важлива умова функціонування внутрішньогосподарського обліку і контролю, що дозволяє найбільш раціонально пов'язати між собою та реалізувати основні функції управління: організацію, мотивацію, облік, аналіз, контроль, планування.

Значний внесок у вивчення теоретичних і практичних аспектів обліку витрат за центрами відповідальності зробили такі вітчизняні й іноземні вчені: П. Атамас, Ф. Бутинець, С. Голов, З. Гуцайлюк, М. Пушкар, Л. Нападовська, М. Чумаченко, Е. Аткінсон, К. Друрі, Р. Ентоні, Р.С. Каплан.

Центр відповідальності – це сфера (сегмент) діяльності, у межах якої встановлено персональну відповідальність менеджера за показники, які він повинен контролювати [3].

Центр витрат – це центр відповідальності, керівник якого контролює витрати, але не контролює доходи й інвестиції в активи центру [1].

Облік за центрами відповідальності – це така облікова система, яка забезпечує відображення, накопичення, аналіз і надання інформації про витрати та результати по підрозділах підприємства з метою контролю і оцінки їх діяльності. Кожен центр відповідальності складається з декількох місць витрат, крім того включає витрати, які не чітко вираженого місця формування.

Місця виникнення витрат є об'єктами аналітичного обліку витрат на виробництво за елементами виробництва і статтями калькуляції. Передумовою групування витрат за місцями виникнення була неможливість їх первинного групування за видами продукції. Цех, бухгалтерія або інший підрозділ чітко виділялися як місце виникнення витрат, що полегшувало їх локалізацію, дозволяло віднести опосередковано розподілені витрати на продукти, виготовлені в такому місці.

Основними принципами організації системи обліку витрат за центрами відповідальності є:

- розробка робочого плану рахунків для управлінського обліку;
- визначення контрольованих статей витрат за умови, що керівник повинен відповідати тільки за ті витрати, які він може контролювати і на величину яких може впливати;

– формування інформації про фактичні та нормативних витрати в облікових регістрах та зазначення керівника, який відповідає за конкретні статті витрат;

– обов’язок керівника центру відповідальності скласти звіт про виконання кошторису на певний період, який потім передається в бухгалтерію для узагальнення інформації за кожним центром відповідальності витрат;

– аналіз отриманих даних, прогнозування та розробка стратегії мінімізації витрат планово-економічним відділом [2].

Облікове угруповання витрат за центрами відповідальності на рахунках управлінського обліку вимагає виділення окремої групи рахунків. Для відображення витрат за центрами відповідальності дані рахунки повинні мати аналітичну деталізацію не тільки за центрами відповідальності, а й за статтями нормативних витрат, що змушує виділяти відповідні рахунки.

Для стандартизації обліку пропонуємо кожному підрозділу центру відповідальності надавати аналітичний код, який дасть змогу деталізувати інформацію про понесені витрати кожним підрозділом в звіту про виконання кошторису за кожним центром відповідальності.

Наприклад для цеха пропонуємо надати код аналітичного обліку 11, а для бухгалтерії – 5. Тоді звіт про виконання кошторису центрів відповідальності з урахуванням запропонованого матиме наступну форму, яку наведено в табл. 1 та табл.2 .

Таблиця 1 – Виробничий Звіт про виконання кошторису для бухгалтерії

Центр відповідальності	Показник	Субрахунок	Значення показників в грн.		Відхилення фактичних показників від планових, грн.
			Планові	Фактичні	
Бухгалтерія (92.5)	Нарахування амортизації на об’єкти матеріальних та нематеріальних необоротних активів	131.5 132.5 133.5			
	малоцінні та швидкозношувані предмети	22.5			
	службові відрядження	372.5			
	заробітна плата працівників	661.5			
	страхування майна	685.5			

Таблиця 2 – Виробничий звіт про виконання кошторису

Центр відповідальності	Показник	Субрахунок	Значення показників в грн.		Відхилення фактичних показників від планових
			Планові	Фактичні	
Цех (23.11)	Амортизація виробничого обладнання	131.11			
	Сировина і матеріали	201.11			
	Паливо	203.11			
	Запасні частини	207.11			
	Зарплата робітників	661.11			
	Нарахування ЄСВ	651.11			
	Споживання води, електроенергії	631.11			

Таким чином, якщо раціонально згрупувати витрати за місцями виникнення, то буде зручно групувати аналітичну інформацію наведену в звіті центру відповідальності. Для цього підприємству потрібно розробити раціональну структуру коду, щоб облік з одного боку був аналітичним, а з іншого неперевантаженим, адже це збільшує трудомісткість та витрати на його введення. Інакше користі від аналітичного обліку буде менше ніж витрат на його введення, тобто це неефективно.

Запропонований аналітичний код потрібно закріпити в наказі про облікову політику при формуванні робочого плану рахунків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білик М.Д. Методичні підходи до формування центрів фінансової відповідальності на підприємстві / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 12.

2. Оніщук Л.І. Організація обліку витрат за центрами відповідальності [Електронний ресурс] / Л.І. Оніщук. – Режим доступу : - <http://xreff.ru/587353.html>

3. Карпенко О.В. Управлінський облік [Електронний ресурс] / О.В. Карпенко. – Режим доступу : -<http://westudents.com.ua/glavy/8270-111-kontseptsya-tsentriv-ta-obliku-vidpovdalnost.html>